

Prof. dr hab. Beata Pastwa-Wojciechowska
Zakład Psychologii Osobowości i Psychologii Sądowej
Instytut Psychologii
Uniwersytet Gdański

Gdańsk, dn. 07.01.2024

**Ocena całokształtu dorobku naukowego i osiągnięcia naukowego
przedłożonego przez
doktor nauk społecznych Filipa Szumskiego
z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu
w związku z ubieganiem się o nadanie stopnia naukowego
doktora habilitowanego nauk społecznych**

Recenzję przygotowano w oparciu o ustawowe wymagania (podstawą prawną oceny osiągnięć naukowych osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego jest art. 221 ust. 8 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, t.j.: Dz.U. z 2021 poz. 478, a w zakresie kryteriów branych pod uwagę – art. 219 ust. 1 pkt 2 wspomnianej ustawy).

1. Informacje o Habilitancie

Doktor nauk społecznych w zakresie psychologii, Filip Szumski zatrudniony jest na stanowisku adiunkta w Zakładzie Seksuologii Społecznej i Klinicznej, Wydziału Psychologii i Kognitywistyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Habilitant posiada wykształcenie zarówno w dyscyplinie psychologia, jak i nauk prawnych. I tak, tytuł magistra w dyscyplinie psychologia uzyskał w dniu 29 czerwca 2009 roku na podstawie pracy magisterskiej pt. „*Wczesne doświadczenia i styl przywiązania sprawcy a wykorzystanie seksualne dziecka*”, której promotorem była prof. dr hab. Maria Beisert. Tytuł ten uzyskał w Instytucie Psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Natomiast stopień doktora nauk społecznych w

zakresie psychologii uzyskał w dniu 7 października 2013 r. na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „*Zniekształcenia poznawcze u sprawców wykorzystania seksualnego dziecka*” w Instytucie Psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Również w tym postępowaniu promotorem rozprawy doktorskiej była prof. dr hab. Maria Beisert a recenzentami: prof. dr hab. Józef Krzysztof Gierowski oraz prof. dr hab. Wojciech Poznaniak. Tytuł magistra w dyscyplinie nauk prawnych uzyskał na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na podstawie pracy magisterskiej pt. „*Przestępstwo groomingu*”, której promotorem była prof. dr hab. Krystyna Daszkiewicz.

Zwracając uwagę na tematykę prac magisterskich oraz pracy doktorskiej trudno nie zauważyć, iż Habilitant w swojej pracy naukowej koncentruje się na problematyce przestępczości seksualnej. Już na wstępie należy zaznaczyć, że wykształcenie zarówno psychologiczne, jak i prawne pozwala mu na analizę skomplikowanych uregulowań prawnych w kontekście problemów psychologicznych. Wypada się zgodzić w tym miejscu z samym Habilitantem, że prezentowane przez niego podejście zapewnia jego interdyscyplinarność na trzech poziomach, tj. konceptualizacyjnym, empirycznym i aplikacyjnym. Należy także nadmienić, że Pan dr Filip Szumski znany jest w środowisku psychologów sądowych jako badacz koncentrujący się na problematyce psychologicznych aspektów funkcjonowania sprawców przestępstw wobec dzieci. Ponadto w mojej ocenie konsekwencja w zgłębianiu tej problematyki sprzyja zgłębieniu tej problematyki nie tylko w aspekcie mechanizmów kształtowania się tego typu przestępczości, ale także na poziomie wykonawczym pozwala na poznanie stale zmieniającego się systemu działań leczniczych i resocjalizacyjnych wobec tej kategorii sprawców.

Recenzję opracowano na podstawie przygotowanej przez dr Filipa Szumskiego dokumentacji, która została przesłana przez Instytut Psychologii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu zarówno w formie elektronicznej, jak i papierowej i obejmowała: 1) kopię niniejszego wniosku, 2) dane wnioskodawcy, 3) kopię dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia doktora, 4) autoreferat, 5) wykaz

osiągnięć naukowych albo artystycznych, 6) kopie publikacji naukowych wnioskodawcy opublikowanych po uzyskaniu przez niego stopnia doktora, 7) kopie oświadczeń współautorów publikacji wieloautorskich wspólnych z wnioskodawcą a opublikowanych po uzyskaniu przez niego stopnia doktora.

Przedłożona dokumentacja została starannie przygotowana, odzwierciedlając zgodność jej opracowania z formalnymi wymogami oraz dołączoną dokumentacją.

2. Wskazane osiągnięcie naukowe

Zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.), jako swoje osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę wniosku habilitacyjnego dr Filip Szumski wskazał cykl pięciu artykułów dotyczących czynników ryzyka związanych ze sprawstwem i doświadczaniem przemocy seksualnej, skupiających się na czynnikach ryzyka napotkania ekshibicjonisty, zniekształceniach poznawczych jako specyficznym czynnikiem ryzyka sprawstwa przemocy seksualnej i problemach związanych z pomiarem ryzyka recydywy seksualnej. Tytuł osiągnięcia naukowego to: **Czynniki ryzyka związane ze sprawstwem przemocy seksualnej i stania się celem działania sprawcy przemocy seksualnej**. Habilitant wskazał następujące artykuły jako tworzące osiągnięcie naukowe:

1. Szumski, F., & Bartoszak, D. (2021). Cognitive distortions and recidivism in sexual offenders against children. *Problems of Forensic Sciences*, 128, 191-209. 5 <https://dx.doi.org/0.4467/12307483PFS.21.011.15881>. [IF = -, CiteScore = 0,2, SNIP = 0,180, pkt. MNiE = 70]
2. Szumski, F., & Kasperek, K. (2020). Encountering an Exhibitionist: The Female Victim's Perspective. *Journal of Sex Research*, 57(5), 610–623. <https://dx.doi.org/10.1080/00224499.2019.1669523> [IF = 4,513, CiteScore = 6,8, SNIP = 1,932, pkt. MNiE = 140]

3. Szumski, F., Kasperek, K., & Gierowski, J. K. (2020). High or very high recidivism risk? The possibilities of recidivism risk assessment under the Polish SVP law (the Act of 22 November 2013). *Psychiatria Polska*, 54(6), 1181–1194. <https://dx.doi.org/10.12740/PP/116908>. [IF = 1,422, CiteScore = 2,4, SNIP = 0,659, pkt. MNiE = 40]
4. Szumski, F., Bartels, R. M., Beech, A. R., & Fisher, D. (2018). Distorted cognition related to male sexual offending: The multi-mechanism theory of cognitive distortions (MMT-CD). *Aggression and Violent Behavior*, 39, 139–151. <https://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2018.02.001> [IF = 3,167, CiteScore = 4,9, SNIP = 1,559, pkt. MNiE = 140, przed zmianą punktacji pkt. MNiSW = 40]
5. Beech, A. R., Wakeling, H. C., Szumski, F., & Freemantle, N. (2016). Problems in the measurement of dynamic risk factors in sexual offenders. *Psychology, Crime & Law*, 22(1-2), 68–83. <https://dx.doi.org/10.1080/1068316X.2015.1109095> [IF = 1,556, CiteScore = 2,6, SNIP = 1,075, pkt. MNiE = 140, przed zmianą punktacji pkt. MNiSW = 30]

Należy zauważyć, że wszystkie z wymienionych publikacji ukazały się w recenzowanych czasopismach i są adekwatne do problematyki poruszanej w przedłożonych artykułach. Cztery z pięciu czasopism posiadają Impact Factor, co świadczy o ich prestiżu naukowym. Habilitant również bardzo precyzyjnie określił swój udział w przygotowaniu każdego z artykułów. Przechodząc do omówienia wskazanych przez Habilitanta publikacji należy wskazać, że:

- Problematyka **pierwszej publikacji**, tj. Szumski, F., & Bartoszak, D. (2021). *Cognitive distortions and recidivism in sexual offenders against children*. W publikacji tej autorzy skupili się na problematyce zniekształceń poznawczych. Zanim przejdę do omówienia tego artykułu, to chciałabym podkreślić, że problematyką zniekształceń poznawczych Habilitant zajmował się już wcześniej w swoich publikacjach o czym świadczy jego współautorstwo w pracy opublikowanej wspólnie z M. Zieloną - Jenek

w 2016 roku pt. *Zniekształcenia poznawcze u sprawców wykorzystania seksualnego dziecka*. Konceptualizację pojęcia, która została opublikowana w *Psychiatrii Polskiej*. Warto podkreślić, że pojęcie zniekształceń poznawczych należy do kluczowych pojęć psychoterapii poznawczo-behawioralnej a jako pierwszy zastosował je A. Beck. Autor ten w oparciu o poczynione przez niego obserwacje kliniczne i badania doszedł do wniosku, że u źródeł zaburzeń psychicznych leży zaburzone myślenie, odzwierciedlone w systematycznych błędach osoby na temat własnych doświadczeń. Innymi słowy, funkcje poznawcze regulują wnioskowanie o przeszłości, teraźniejszości i przyszłości, co pozwala na wnioskowanie o mechanizmach zachowania jednostki. O ile badania nad osobami z różnymi zaburzeniami zostały ugruntowane w literaturze przedmiotu, to badania nad sprawcami przestępstw, w tym sprawców przemocy seksualnej pojawiły się znacznie później a wyniki ich nie są jednoznaczne. Nawiązując natomiast do wskazanej publikacji jej celem było sprawdzenie, czy zniekształcenia poznawcze różnych treści prezentowanych przez przestępców seksualnych wobec dzieci są związane z ryzykiem recydywy seksualnej i faktyczną recydywą. Autorzy również poddali analizie różnice w liczbie zniekształceń poznawczych wykazywanych przez przestępców seksualnych wobec dzieci i grupy kontrolnej oraz związek między zniekształceniami poznawczymi mierzonymi jawnie i pośrednio. To, co zwraca dodatkowo uwagę, to fakt zaprezentowania dwóch nowych narzędzi, czyli Static-99, które służy do oceny ryzyka recydywy seksualnej oraz narzędzie służące do zebrania i analizy danych zawartych w aktach penitencjarnych. Natomiast odnosząc się do uzyskanych rezultatów badań należy podkreślić, że wskazały one zarówno na konieczność uwzględniania ich w procesie diagnostycznym, jak i stosowanych środków leczniczych. Badania te mają zatem nie tylko wartość naukową ale także bardzo silny wydźwięk aplikacyjny.

Pewne wątpliwości budzi u mnie kwestia wydania artykułu a jego przyjęcia do redakcji. I tak, jak wskazuje Habilitant praca została opublikowana w roku 2021 podczas gdy na stronie artykułu czytamy, że

- W przypadku **publikacji drugiej**, tj. Szumski, F., & Kasperek, K. (2020). **Encountering an Exhibitionist: The Female Victim's Perspective**. *Journal of Sex Research*, 57(5), 610–623. Habilitant podjął unikatową w literaturze przedmiotu problematykę percepcji ekshibicjonizmu z perspektywy ofiary. Należy tutaj zwrócić uwagę nie tylko na znaczenie prowadzonych rozważań i badań w kontekście naukowym ale także aplikacyjnym. Doznania ofiar nie są traktowane jako przemoc w sposób jednoznaczny, co przekłada się także na wiedzę przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości a tym samym na interpretacją prawną i sankcje dla sprawców. Zaprezentowane badania miały na celu przedstawienie korelatów spotkania z ekshibicjonistą, przebiegu aktów ekshibicjonistycznych oraz ich wpływu na ofiarę (kobietę). Autorzy dokonali przeglądu literatury i na jego podstawie wyodrębnili potencjalne grupy czynników ryzyka napotkania ekshibicjonisty a mianowicie: 1) zmienne demograficzne, 2) zwyczaje związane z samotnym przemieszczaniem się w miejscach publicznych i 3) wcześniejszą wiktyimizację wybranymi rodzajami przestępstw (przemoc fizyczna, przemoc seksualna, stalking, kradzież, włamanie). Pragnę zaznaczyć, że o ile dwa pierwsze czynniki są dość obszernie opisane również w rodzimej literaturze przedmiotu (zwłaszcza w kryminologicznej) o tyle trzeci z nich jest znacznie rzadziej akcentowany. Bardzo istotnym elementem poczynionych analiz jest z pewnością także analiza 631 opisów zdarzenia, jego konsekwencje i historię ewentualnego zgłoszenia tego czynu organom ścigania. Podkreślenia wymaga metodologia przeprowadzonych badań, która została przeprowadzona w dwóch krokach: w pierwszym porównano zmienne które różnicowały kobiety, które napotkały ekshibicjonistę i te, które go nie napotkały. Następnie zmienne różnicujące obie grupy zostały potencjalnymi predyktorami napotkania ekshibicjonisty w skonstruowanym modelu logitowym. Najsilniejszy wpływ na prawdopodobieństwo spotkania z ekshibicjonistą miała wcześniejsza wiktyimizacja. Z kolei najczęstszym rodzajem miejsca, w którym doszło do zdarzeń, były tereny zielone. Większość ekshibicjonistów dotykała swoich genitaliów, a jedna trzecia z nich rozmawiała z ofiarą. Sprawcy zazwyczaj nie gonili swoich ofiar, lecz ci, którzy to robili, byli bardziej

agresywni. Najczęściej zgłaszanymi przez ofiary emocjami towarzyszącymi zdarzeniu były zdziwienie, wstręt i strach.

- Trzecia publikacja, czyli Szumski, F., Kasperek, K., & Gierowski, J. K. (2020). **High or very high recidivism risk? The possibilities of recidivism risk assessment under the Polish SVP law (the Act of 22 November 2013)** / Wysokie czy bardzo wysokie ryzyko recydywy? Możliwości oceny kategorii ryzyka recydywy sprawców na potrzeby Ustawy z 22.11.2013. W artykule tym zwrócono uwagę na ważne wątki nie tylko naukowe ale przede wszystkim aplikacyjne. Należy zaznaczyć, że ocena ryzyka ponownego popełnienia przestępstwa jest przedmiotem opiniowania psychologicznego oraz psychiatrycznego, czyli poruszana przez autorów problematyka ma istotne znaczenie dla rozumienia i stosowania tej procedury w praktyce wymiaru sprawiedliwości. Autorzy przeanalizowali w związku z tym zagadnienie oceny ryzyka ponownego popełnienia przestępstwa (recydywy) w kontekście istniejących uregulowań prawnych w Polsce a konkretnie Ustawy z dnia 22 listopada 2013. Autorzy skoncentrowali się na takich zagadnieniach jak: 1) problem zakresu kategorii zdarzeń objętych prognozowaniem, (2) problem różnicowania między górnymi podkategoriami ryzyka oraz (3) trudności związane z brakiem polskich pełnych adaptacji narzędzi do oceny ryzyka recydywy. Natomiast uwzględniając cele opiniodawcze szczególnie istotne jest rozróżnienie wysokiego i bardzo wysokiego ryzyka ponownego popełnienia przestępstwa. Artykuł oprócz wskazania konkretnych problemów opiniodawczych oraz związanych z rzetelnością narzędzi wykorzystywanych przy tej ocenie odnosi je także do porządku prawnego istniejącego w Polsce.

- Kolejna, tj. **czwarta** praca przedstawiona przez Habilitanta to: Szumski, F., Bartels, R. M., Beech, A. R., & Fisher, D. (2018). **Distorted cognition related to male sexual offending: The multi-mechanism theory of cognitive distortions (MMT-CD)**. Habilitant wraz z współautorami skoncentrowali się nad identyfikacją, opisem i wyjaśnieniem czynników ryzyka w przypadku pierwszego sprawstwa przemy seksualnej w kontekście zniekształceń poznawczych. We wskazanej publikacji

Autorzy przedstawili Multi-Mechanism Theory of Cognitive Distortions (MMT-CD) przy czym przyjęli oni, że zniekształcenia poznawcze wynikały z trzech mechanizmów, które można zidentyfikować pod kątem ich czasowego występowania w przestępstwie: 1) zniekształcenia poznawcze, które pojawiają się na długo przed popełnieniem przestępstwa, ale wpływają na przebieg życia i cele jednostki w sposób, który zbliża je do siebie, ostatecznie dopuszczając przestępstwo seksualne, 2) zniekształcenia poznawcze powstałe w okresie poprzedzającym lub bezpośrednio poprzedzającym przestępstwo na tle seksualnym, dostarczając tym samym uzasadnienia popełnienia przestępstwa oraz 3) zniekształcenia poznawcze, które powstają po przestępstwie w wyniku kontrydiktoryjnego kontekstu środowiska społecznego jednostki. Autorzy opisali a) naturę każdego mechanizmu, b) sposób, w jaki leżą u podstaw poszczególnych zniekształceń, c) rolę, jaką odgrywają w etiologii przestępstw na tle seksualnym oraz d) ich zastosowanie w badaniach i praktyce. Każde z tych zagadnień zostało opisane i omówione aczkolwiek należy sobie sprawę, że z jakiś sposób ograniczony ponieważ wynikający z ram, jakie tworzy artykuł.

- **Piąty** ostatni artykuł, czyli Beech, A. R., Wakeling, H. C., Szumski, F., & Freemantle, N. (2016). *Problems in the measurement of dynamic risk factors in sexual offenders* odnosi się do analizy czynników ryzyka ponownego popełnienia przestępstwa w odniesieniu do sprawców przestępstw seksualnych w kontekście wykorzystywanych do ich pomiaru narzędzi. Autorzy akcentują bardzo wyraźnie, że posiadanie takich narzędzi przyczynia się do ich obiektywizmu, co z kolei przekłada się na podejmowanie decyzji w stosunku do osób naruszających normy prawne. Natomiast to co zwraca uwagę w kontekście nowum prowadzonych rozważań, to zaproponowanie wprowadzenia nowej kategorii sposobu pomiaru jakim jest pomiar semi-aktuarialny. Ten rodzaj pomiaru został oparty zarówno o czynniki aktuarialne, jak i profesjonalną ocenę ustrukturyzowaną. Wprowadzenie takiego pomiaru chroni diagnostę przed nadmierną pewnością w toku dokonywania oceny mającej duże znaczenie dla dalszych losów jednostki.

Podsumowanie:

Analizując przedstawione osiągnięcie naukowe, które stanowi cykl pięciu artykułów w ramach postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego dr Filipa Szumskiego należy uznać, że stanowi ono znaczący wkład w rozwój dyscypliny naukowej psychologia ale także w inne dyscypliny, których omawiana problematyka dotyczy. Podsumowując najważniejsze spostrzeżenia wynikające z przeprowadzonych badań należy podkreślić, że:

- a) Habilitant podjął niezmiernie ważne i trudne do eksploracji badawczej zagadnienie jakim jest problematyka przemocy seksualnej, o czym między innymi świadczy także trudność w dostępie do osób zarówno stosujących jak i doświadczających tego typu przemocy. Procedury związane z dostępem do osób stosujących przemoc są wieloetapowe a one same często wycofują się w trakcie realizacji badań. Natomiast dotarcie do osób doświadczających przemocy jest równie trudne i obarczone dodatkowo różnego rodzaju trudnościami natury etycznej i emocjonalnej. Habilitant mimo to radzi sobie z tym problem docierając do zróżnicowanych liczebnie grup a niektóre z nich są wręcz imponujące pod tym względem (np. w pracy nr 2 wskazano, że badaniami objęto 1075 kobiet).
- b) Badania te mają niewątpliwie wartość naukową, jak i aplikacyjną. Habilitant koncentruje się na analizach teoretycznych i badaniach empirycznych w zakresie identyfikacji, opisu, wyjaśniania i pomiaru czynników ryzyka związane ze sprawstwem i doświadczaniem przemocy seksualnej. Badania te pogrupował w trzy podobszary, tj.: 1) czynników ryzyka napotkania ekshibicjonisty, 2) zniekształceń poznawczych jako specyficznym czynnikiem ryzyka sprawstwa przemocy seksualnej oraz 3) problemach związanych z pomiarem ryzyka recydywy seksualnej. Szczególnie chciałabym podkreślić w kontekście aplikacyjnym wartość badań nad pomiarem recydywy seksualnej. Habilitant jest osobą znaną i rozpoznawalną w środowisku psychologów sądowych jako osoba zajmująca się tą problematyką i

przedstawiającą ją nie tylko w pracach naukowych ale również szkoleniach dla osób zajmujących się tego typu opiniowaniem. Przedstawione w tym zakresie prace tj. praca trzy i pięć stanowią rozważania Habilitanta nad sposobami i narzędziami służącymi do pomiaru czynników ryzyka sprawstwa przemocy seksualnej. Jak już zaznaczyłam wcześniej mają one bardzo duże znaczenie dla wnioskowania opiniodawczego a w konsekwencji przekładają się na podejmowanie konkretnych decyzji w odniesieniu do osób, w stosunku do których procedury te są stosowane. Innymi słowy, habilitant zwraca uwagę, że przyczynami trudności oceny ryzyka jest to, że zakres zdarzeń objętych predykcją różni się od zakresu klinicznych definicji recydywy, obniżone możliwości różnicowania ryzyka wysokiego od bardzo wysokiego i brak pełnych polskich adaptacji narzędzi do oceny ryzyka recydywy. Dla mnie ważną kwestią jest także to, że pomimo tego, że brak pełnych polskich adaptacji narzędzi do oceny ryzyka recydywy są one stosowane i na ich podstawie podejmowane są decyzje w stosunku do osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób. Habilitant wraz ze współautorami stwierdza co prawda, że wymaga to korekty wyniku oceny dokonanej przy użyciu narzędzi oceny ryzyka oceny recydywy. Ponadto Habilitant wraz z współautorami wskazuje, że częściowe adaptacje dotyczą jedynie narzędzi Static-99 oraz HCR-20 i SAPROF W tej sytuacji należy stosować narzędzia, co do których wykazano stabilność międzypopulacyjną, odnosić się w ocenie tylko do ryzyka względnego (nie oceniać ryzyka bezwzględnego i zachować szczególną ostrożność. Należy jednak zauważyć, że praktyka jest zupełnie inna ponieważ w większości przypadków opiniujący opierają się o jedno narzędzie i to to, które jest im bliższe, bardziej rozpowszechnione czy po prostu mają świadomość o jego istnieniu (np. ośrodek gdański czy w Starogardzie Gdańskim stosowane jest HCR-20 czy SAPROF ponieważ zostały tam adaptowane). Istotne też są

szkolenia osób opiniujących w tym zakresie. Dlatego też w pewnym sensie brakuje mi pogłębionej analizy nad negatywnymi skutkami takiej praktyki. Bardzo wysoko oceniam analizy dotyczące aktuarialnego pomiaru dynamicznych czynników ryzyka recydywy seksualnej nie tylko w zakresie analiz teoretycznych, które mają istotne znaczenie dla rozwoju badań w tym obszarze, ale także ze względu na akcentowaną przeze mnie wartość aplikacyjną.

- c) Badania zostały zrealizowane zarówno w tradycyjnej formie czyli w kontakcie z osobami badanymi, jak i w formie online. Nie zawsze ze względu na charakter publikacji, czyli w formie artykułu mamy jasność co do wszystkich aspektów realizowanych badań. Np. odniesieniu do badań realizowanych w formie online nie wiadomo do końca jak były kontrolowane warunki uczestnictwa osób badanych.
- d) Ważnym obszarem rozważań są też odniesienia do zniekształceń poznawczych. Mają one uzasadnienie nie tylko teoretyczne ale także w kontekście stosowanych środków leczniczych (psychoterapii). Habilitant w swoich badaniach dowiódł kilku ważnych rzeczy, a mianowicie: 1) okazuje się, że związek pomiędzy ryzykiem ponownego stosowania przemocy seksualnej a zniekształceniami poznawczymi znaczenie ma treść tych zniekształceń, czyli treść seksualna oraz 2) istnieje związek pomiędzy ryzykiem popełnienia pierwszego oraz kolejnego czynu związanego z przemocą seksualną a zniekształceniami poznawczymi a konkretnie odległymi i bliskimi wpływami etiologicznymi.
- e) Habilitant przedstawił też w swoich badaniach umiejętność budowania złożonych projektów naukowych, ich realizacji oraz statystycznej analizy.
- f) Za pewien mankament uważam, fakt iż część prac nie są dostępne w otwartym dostępie a wymaga np. zapłacenia za niego albo posiadania dostępu do odpowiednich wydawnictw. Zdaję sobie sprawę, że jest to

zależne od wydawnictwa nie mniej jednak utrudnia to dostęp do nich i możliwość zapoznania się z nimi potencjalnym odbiorcom.

Eksplorowany przez Habilitanta obszar analiz zarówno teoretycznych, jak i empirycznych uważam za trudny, związany także z wieloma ograniczeniami, w tym również formalnymi albowiem jest on uwikłany w wiele kontekstów, nie mniej jednak Habilitantka radzi sobie z nimi w dojrzały naukowo i klinicznie sposób. Tym samym trzeba docenić wysiłek jaki włożył Habilitant w zmierzenie się teoretyczne i metodologiczne z tak trudną i wrażliwą problematyką, jaką jest przemoc seksualna. Reasumując przedstawione uwagi, w sposób jednoznaczny pozytywnie oceniam wskazane osiągnięcie naukowe, które stanowi cykl pięciu artykułów naukowych.

3. Ocena dorobku naukowego nie wchodzącego w skład osiągnięcia

Opis wskaźników bibliometrycznych przedstawionych przez Habilitanta w w przedstawionej dokumentacji jest następujący (Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych): 1) sumaryczny Impact Factor przedstawiony zgodnie z danymi Bazy Wiedzy UAM wynosi 17,524, 2) liczba cytowań według bazy Web of Science – 32 a bez autocytowań 31, liczba cytowani według bazy Scopus wynosi 45 a bez autocytowań 44, natomiast według Researgate 86, 3) Indeks Hirscha – 2 według Web of Science, 3 według Scopus i 3 według Researchgate. Habilitantka uzyskała łączną liczbę punktów MNiSW – 689. Patrząc od strony liczb opisujących poszczególne wskaźniki dorobku Habilitanta należy zauważyć, że nie są one imponujące niemniej jednak analiza jakościowa prowadzi do odmiennych wniosków. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że Habilitant publikuje swoje prace w czasopiśmie zarówno polskich, jak i o zasięgu międzynarodowym. W każdym z tych przypadków wskazane zostały prace będące efektem współpracy z badaczami z różnych ośrodków, co świadczy o umiejętności budowania zespołów badawczych czy też rozwiązujących konkretne problemy teoretyczne czy opiniotwórcze. Na uwagę zasługuje także

współpraca z osobami z macierzystej jednostki. Prace, które wskazał Habilitant jakie swój dorobek naukowy cechuje wysoka jakość merytoryczna oraz metodologiczna. Habilitant jest autorem monografii, artykułów w czasopismach czy rozdziałów w publikacjach pod redakcją. W dorobku Habilitantki znajdują się prace publikowane w uznanych czasopismach naukowych. Wśród czasopism naukowych należy wymienić takie jak: *Psychology, Crime & Law, Aggression and Violent Behavior, Neuropsychology, Journal of Sex Research* czy *Psychiatria Polska*. Czasopisma te w dyscyplinie psychologia cieszą się uznaniem ze względu na ich merytoryczność oraz znaczącym oddziaływaniem i prestiżem w dyscyplinie psychologia oraz dyscyplinach jakie te czasopisma wskazują, jako dla nich właściwe. Innymi słowy, publikacja prac w wyżej wymienionych czasopismach dowodzi dojrzałości naukowej i badawczej Habilitanta.

Przedstawiając swój dorobek naukowy w Autoreferacie dr Filip Szumski wskazał następujące obszary poszukiwań naukowych, tj.: 1) zniekształcenia poznawcze u sprawców wykorzystania seksualnego dziecka, 2) efektywność i skutki uboczne rejestrów przestępców seksualnych, 3) wczesnodziecięce uwarunkowania sprawstwa przestępstw seksualnych, 4) możliwości przesłuchiwanie świadków niepełnosprawnych intelektualnie, 5) funkcje wykonawcze u sprawców przestępstw seksualnych przeciwko dzieciom. Każdy z tych obszarów został szczegółowo opisany przez Habilitanta w Autoreferacie, jak i wskazane publikacje. Natomiast moje wątpliwości budzi wskazanie w czterech z wyżej wymienionych obszarów po jednej publikacji zatem powstaje pytanie czy tak naprawdę mamy do czynienia z obszarami czy też pojedynczymi publikacjami? Nie mniej jednak każdy z tych prac została opisana przez Habilitanta w wyczerpujący sposób, w której starał się przedstawić cel badania, założenia teoretyczne oraz uzyskane rezultaty. Analiza poszczególnych publikacji wskazuje na dojrzałość Habilitanta jako badacza, który podejmuje swoje analizy i badania od bardzo wnikliwej analizy literatury przedmiotu ale także wskazuje ich praktyczne implikacje. Również poruszane w nich kwestie są bardzo istotne i ważne w zakresie diagnozy i oddziaływań w zakresie z osobami stosującymi i doświadczającymi przemocy seksualnej. Pragnę tu zwrócić uwagę chociażby na tekst

odwołujący się do wczesnodziecięcych uwarunkowań sprawstwa przestępstw seksualnych czy możliwości przesłuchiwania świadków niepełnosprawnych intelektualnie. I tak, w odniesieniu do pierwszego wskazanego zagadnienia należy podkreślić, że Habilitant bazował w obrębie poczynionych analiz zarówno na badaniach innych autorów, jak i własnych. Przeprowadzone badania potwierdzają rolę i znaczenie zintegrowanych teorii przestępczości seksualnej w odniesieniu do grupy sprawców przestępstw seksualnych przeciwko dzieciom. Z kolei w odniesieniu do pracy poświęconej możliwościom przesłuchiwania świadków niepełnosprawnych intelektualnie to w pierwszej kolejności pragnę podkreślić znaczenie praktyczne tej pracy. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną stanowią trudność dla wymiaru sprawiedliwości ponieważ po pierwsze brakuje merytorycznej i rzetelnej wiedzy na temat ich funkcjonowania w kontekście opiniodawczym ale także brakuje specjalistów zajmujących się tą problematyką. Dlatego też pochylenie się przez Habilitanta ma istotne znaczenie dla tego obszaru wiedzy ale także wszystkich osób biorących udział w takim postępowaniu. Habilitant skupił się na połączeniu perspektywy psychologicznej i prawnej oceny złożonych zeznań. Ma to o tyle znaczenie, że psychologowie w tym obszarze swoich zadań uwikłani są w różnego rodzaju regulacje prawne ale też wynikające z nich regulacje prawne co w praktyce przekłada się na jej pełność, spójność, rzetelność oraz jasność.

Habilitant wskazał także swoją aktywność naukową w takich obszarach jak: a) realizacja projektów naukowych, b) staży badawczych, c) przygotowywaniu publikacji w międzynarodowych zespołach, d) udział w grantach krajowych i międzynarodowych oraz e) udział w konferencjach naukowych i szkoleniach. Zapoznając się z przedstawionym przez Habilitanta opisem zawartym w Autoreferacie a właściwie wymieniem tym obszarów czuję pewien niedosyt albowiem nie o każdym z nich mogę w pełni wnioskować. I tak, o ile wymienione pozycje publikacyjne, jakie powstały w wyniku współpracy Habilitanta z naukowcami z innych ośrodków naukowych, to jednak o realizowanych projektach nie mogę już takiej wiedzy nabyć.

Po zapoznaniu się z przedstawionym dorobkiem naukowym Habilitanta stwierdzam z pełnym przekonaniem, że jego merytoryczność a tym samym jakość determinuje moją pozytywną ocenę. Atutem publikacyjnym Habilitanta jest także aplikacyjność podejmowanych przez niego zagadnień.

Podsumowując przedstawione w tej części informacje uważam, że dorobek naukowy dr Filipa Szumskiego koncentruje się na ważnej nie tylko z punktu naukowego ale także praktycznego problematyce. Uważam też, że przedstawiony do oceny przez Habilitanta dorobek naukowy jest satysfakcjonujący po jego ocenie jakościowej, jak i z uwzględnieniem wskaźników bibliograficznych.

4. Ocena dorobku dydaktycznego i organizacyjnego oraz popularyzacja nauki

Dr Filip Szumski do swoich osiągnięć dydaktycznych zaliczył:

- opracowanie programu nowej specjalności na kierunku psychologia: Psychologii kryminologicznej i kryminalistycznej, wdrożenie i koordynowanie jej funkcjonowania oraz prowadzenie w jej ramach zajęć. Specjalność trwa dwa semestry (ósmo i dziewiąty w programie jednolitych studiów magisterskich) i składa się z 60 godzin wykładów, 60 godzin konwersatoriów, 60 godzin ćwiczeń i 50 godzin ćwiczeń terenowych. Jej program ma całkowicie autorski charakter.
- opracował programy i wdrożył funkcjonowanie następujących przedmiotów: wykłady fakultatywne: Wstęp do seksuologii sądowej oraz Prawo karne dla psychologów oraz seminarium fakultatywne: Psychologia zeznań świadków.
- Realizuje zajęcia dydaktyczne na: a) Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (na kierunku psychologia, Podyplomowych Studiach „Seksuologia Kliniczna – Opiniowanie, Edukacja, Terapia”, specjalizacji z

psychologii klinicznej oraz na kierunku chemia), b) Uniwersytecie Szczecińskim (na kierunkach psychologia i pedagogika) oraz c) w Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego (na specjalizacji z psychiatrii). Kursy, w ramach których prowadziłem najwięcej zajęć to: Specjalność: Psychologia kryminologiczna i kryminalistyczna, Wykład fakultatywny: Wstęp do seksuologii sądowej, Psychologia społeczna, Ścieżka: Determinanty typowego i nietypowego rozwoju seksualnego.

- Był promotorem 4 prac magisterskich,
- Był recenzentem 30 prac magisterskich i przewodniczącym na 13 obronach prac magisterskich.
- Jest promotorem pomocniczym w jednym postępowaniu zmierzającym do nadania stopnia doktora.

Działania te są zróżnicowane aczkolwiek niewątpliwie odwzorowują zaangażowanie Habilitanta w zagadnienia dotyczące kształcenia przede wszystkim studentów z obszaru psychologii klinicznej i sądowej. Działania te w mojej opinii odwzorowują zaangażowanie Habilitanta w proces dzielenia się zdobytą wiedzą z innymi osobami, zwłaszcza studentami.

W zakresie działań organizacyjnych dr Filip Szumski wskazał takie obszary, jak.: 1) udział w licznych konferencjach naukowych, 2) pełnienie licznych funkcji na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 3) osiągnięcia popularyzacyjne 4) przynależność do towarzystw naukowych oraz 5) działalność ekspercka

W obszarze działań związanych z aktywnością organizacyjną obejmuje takie działania jak: opiekun Koła Naukowego Psychologii Sądowej, członek Zespołu ds. trzeciego kryterium ewaluacji w dyscyplinie psychologia, członek Komisji Wyborczej Wydziału Psychologii i Kognitywistyki, członek Rady Naukowej dyscypliny psychologia, przewodniczący Komisji ds. zgłaszania i opiniowania kandydatów na kierowników jednostek organizacyjnych Wydziału Psychologii i Kognitywistyki, sekretarz Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej WNS dla kierunku psychologia, członek

Komisji Wyborczej Instytutu Psychologii, członek Rady Wydziału Nauk Społecznych oraz opiekun Koła Naukowego Seksuologii. Jak zatem widać działania te są różnorodne i bez wątpienia należy uznać za ponadprzeciętne. Jednocześnie można wnioskować na ich podstawie o obdarzeniu Instytucji zaufaniem Pana dr Filipa Szumskiego.

W obszarze popularyzatorskim wiedzy należy podkreślić różnorodność podejmowanych działań. Habilitant wymienia takie działania jak: warsztaty w szkole średniej nr XV w Poznaniu dotyczące pracy psychologa sądowego, wywiad dla dziennik.pl projektu nowelizacji przepisów rozdziału XXV k.k., warsztaty w szkołach średnich w Poznaniu dotyczące rozwoju seksualnego oraz autor tekstu stanowisk Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego, m. in.: w sprawie leczenia przestępców seksualnych czy w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks Karny (zawartej w druku sejmowym nr 3751) penalizującej działania z zakresu edukacji seksualnej.

Należy także wskazać, że dr Filip Szumski jest także laureatem stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla wybitnych młodych naukowców (decyzja nr 0210/E-336/STYP/13/2018) oraz konkursu Wsparcie najbardziej produktywnej naukowo młodej kadry badawczej finansowanego w ramach programu Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza na Uniwersytecie Adama Mickiewicza, za publikowanie w prestiżowych czasopismach naukowych w latach 2015 – 2020 (wniosek nr 007/09/POB5/0024).

Aktywność dr Filipa Szumskiego znajduje także odzwierciedlenie w:

- członkostwie w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych oraz pełnionych w nich funkcjach: Członek Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego Członek Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego Członek Wielkopolskiego Towarzystwa Terapii Systemowej Członek International Association for the Treatment of Sexual Offenders Członek Zarządu (Secretary Vice General)

International Association for the Treatment of Sexual Offenders Członek Society for the Advancement of Actuarial Risk Need Assessment Przewodniczący Sekcji Seksuologii Sądowej Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego. Tym samym należy podkreślić nie tylko spójność problematyki realizowanych badań naukowych z przynależnością ale także aktywnością w wyżej wymienionych organizacjach,

- pełni też funkcje w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism: w *Przeglądzie Seksuologicznym*, gdzie pełni funkcję Redaktor działu Psychoseksuologia, zastępca Redaktora naczelnego w *Journal of Sexual and Mental Health*,
- pełni rolę recenzenta w czasopismach naukowych: a) międzynarodowych: *Emerging Adulthood, Psychology, Crime and Law, Current Psychology* oraz *Sexual Offending: Theory, Research, and Prevention* oraz b) krajowych: *Dziecko Krzywdzone, Problems of Forensic Sciences, Przegląd Seksuologiczny, Postępy Psychiatrii i Neurologii* oraz *Journal of Sexual and Mental Health*.

Podsumowując ten aspekt działań dr Filipa Szumskiego należy podkreślić, że jego działalność jest bardzo zróżnicowana ale spójna z aktywnością naukową. Należy podkreślić jego aktywność w obszarze naukowym, organizacyjnym oraz popularnonaukowym czy eksperckim. Działania te z pewnością przyczyniają się do kształtowania jego rozwoju naukowego oraz różnych kompetencji przypisanych do działań pracowników badawczo-dydaktycznych. Innymi słowy, działalność Habilitanta w obszarze naukowym, dydaktycznym, organizacyjnym i popularyzatorskim charakteryzuje adekwatna i wystarczająco aktywność. Tym samym jego kompetencje w każdym z wymienionych obszarów oceniam bardzo wysoko.

Konkluzja:

Przeprowadzona przeze mnie ocena wskazanego osiągnięcia głównego, dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego dr Filipa Szumskiego w mojej ocenie upoważnia do sformułowania wniosku, że dorobek Habilitanta, oceniony na podstawie kryteriów spełnia wymogi merytoryczne ustawy z dnia 20 lipca 2018r. „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce” (Dz. U. z 2020r. poz. 85 z późn. zm.) upoważniające do nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie psychologia.

Beata Pastwa-Wojciechowska

